Riksantikvarens svar til Klima- og miljødepartementet om oppdrag gitt i supplerende tildelingsbrev nr. 10/2026

Innhold

1. Bakgrunn 5
2. Poststruktur 5
2.1 Innsatsområdene er ikke tilstrekkelige 6
2.2. Poststrukturen kan være en begrensning for måloppnåelse 6
2.3. Poststrukturen gir praktiske utfordringer 7
2.4. Riksantikvaren foreslår en alternativ poststruktur 8
2.4.1 Post 70 - tilskudd til kulturmiljøformål med tre innsatsområder 9
2.4.2 Post 71 - tilskudd til rettighetsbaserte ordninger 10
2.4.3 Post 72 - tilskudd til verdensarv 11
2.4.4 Egen forskrift for hver budsjettpost 12
2.4.5 Urfolk og nasjonale minoriteters kulturmiljø 12
2.5.Oppsummering av Riksantikvarens anbefalinger 13
3. Forskrift og postomtale 14
3.1 Overordnet 14
3.2 Opplevelse og engasjement 14
3.3 Bevaring og bruk 15
3.4 Kunnskap og kompetanse 16
3.5. Oppsummering av Riksantikvarens anbefalinger 17
4. Ansvarsfordeling, forenkling og effektivisering 18
4.1 Riksantikvaren bør få ansvaret for å fastsette overordnet fordeling 18
4.2.1 Dobbeltarbeid kan reduseres gjennom fast fordelingsnøkkel 19
4.2.2 Effektivisering gjennom digital saksflyt i Digisak 20
4.2.3 Klare kriterier er viktig for effektivisering og forenkling 21
4.3 Ansvarsfordeling 21
4.3.1 Prinsipielt utgangspunkt for framtidig ansvarsfordeling 21
4.3.2 Tilskuddsformål som Riksantikvaren foreslår at forvaltes på regionalt nivå, helt eller delvis 23
4.3.3 Tilskuddsformål som bør beholdes på nasjonalt nivå eller utredes videre før eventuell flytting 25
4.4 Oppsummering av Riksantikvarens anbefalinger 28
5. Flytting av ordninger på post 22 29

5.1. Ordninger som ikke er aktuelle for plassering på post 22 30
5.2. Ordninger som kan plasseres på post 22 30
5.3. Forvaltning av eiendommen etter Røros kobberverk..... 31
5.4 Oppsummering av Riksantikvarens anbefalinger..... 31
6. Omtale i styringsdokumenter..... 32
6.1 Budsjettproposisjonen 32
6.2 Forskrift..... 32
6.2.1 Rapportering og kontroll 33
6.3 Retningslinjer 33
6.3 Oppsummering av Riksantikvarens anbefalinger 35

Riksantikvarens hovedanbefalinger

- Hovedprinsippet om en innretning basert på innsatsområder støttes, men innsatsområdene fra bevaringsstrategiene bøs samles i én post.
- Riksantikvaren foreslår alternativ poststruktur og tre forskrifter.
- Urfolk og nasjonale minoriteters kulturmiljø må ivaretas gjennomgående i de nye tilskuddspostene og forskriftene.
- Digisak må være den digitale løsningen for tilskuddsforvaltning og saksbehandling i kulturmiljøforvaltningen.
- Fylkeskommune, Sametinget og Riksantikvaren skal alle fortsatt ha rolle som tilskuddsgivere, men det er rom for å gi regional forvaltningen flere virkemidler.
- Eventuelle endringer i ansvarfordeling, som endrer karakter eller omfanget av forvaltningsansvaret, må utredes nærmere med hensyn til ressursbruk og kompetansebehov.
- Post 22 bør forbeholdes til statlige driftsoppgaver og tjenestekjøp.

1. Bakgrunn

Klima- og miljødepartementet (KLD) har bedt Riksantikvaren vurdere forslag til ny tilskuddsinnretning på kulturmiljøområdet, herunder forslag til poststruktur, postomtaler, forskrift og ansvarsdeling mellom forvaltningsnivåene. Oppdraget omfatter også en vurdering av grensegangen mellom tilskudds- og driftsfinansiering, herunder om enkelte formål og oppgaver som ikke naturlig omfattes av innsatsområdene eller forskriftens formål, bør finansieres over RA sine 20-poster fremfor søkbare tilskuddsordninger.

Riksantikvarens vurderinger bygger på:

- KLDs forslag til poststruktur, postomtaler og forskrift
- innspill fra fylkeskommunene og Sametinget
- innspill fra forvaltningsmuseene og NIKU

I vurderingene har Riksantikvaren lagt til grunn at KLD ønsker følgende:

- sterkere kobling til bevaringsstrategiene og nasjonale mål
- færre tilskuddsposter
- forenkling og større fleksibilitet

I de følgende kapitlene redegjør vi for Riksantikvarens vurderinger og anbefalinger knyttet til de enkelte oppdragspunktene.

2. Poststruktur

Vi ser flere fordeler ved en poststruktur som tar utgangspunkt i innsatsområder i bevaringsstrategiene. En slik innretning kan bidra til en tydelig kobling mellom tilskuddsforvaltningen og de strategiske målene på kulturmiljøområdet.

Riksantikvaren mener samtidig at forslaget har noen vesentlige svakheter. Det handler om at poststrukturen ikke tar opp i seg hvordan de ulike innsatsområdene virker sammen. Det handler også om at forslaget ikke er godt tilpasset for å ivareta viktige forpliktelser i kulturmiljøforvaltningen. Dette påvirker både hvordan ordningene fungerer i forhold til faktiske formål, som tilskudd må gis til, og hvordan de bidrar til måloppnåelse og påvirker administrative forhold.

Dette kapitlet redegjør for Riksantikvarens vurdering av KLDs forslag til poststruktur og Riksantikvarens anbefalte innretning.

2.1 Innsatsområdene er ikke tilstrekkelige

På kulturmiljøfeltet er det enkelte viktige tilskuddsformål som ikke lar seg naturlig plassere innenfor innsatsområdene.

De rettighetsbaserte tilskuddene er ikke først og fremst innrettet mot prioriteringer mellom ulike tiltak eller målområder, men skal sikre oppfyllelse av lovfestede rettigheter eller dekning av bestemte kostnader. De bygger dermed på en annen forvaltningslogikk enn de ordinære tilskuddsordningene, hvor midlene fordeles etter faglige vurderinger og prioriteringer. I en slik struktur som KLD har foreslått, blir det mindre tydelig hvilke midler som er bundet av lov, og hvilke som kan prioriteres ut fra måloppnåelse.

Verdensarvens særlige stilling blir lite synlig når tilskudd til verdensarv blir plassert i større, generelle poster. Verdensarvordningene er knyttet til Norges forpliktelser etter verdensarvkonvensjonen. Dette kommer ikke fram i KLD sitt forslag. Vi mener at forpliktelsene må ivaretas eksplisitt i en ny tilskuddsinnretning.

Poststrukturen blir også lite oversiktlig når tilskudd til verdensarv og tilskudd basert på lovkrav blir plassert spredt på flere ulike poster sammen med andre tilskuddsformål.

Innspill fra fylkeskommunene og Sametinget er klare på at det er behov for å skille mellom ulike typer tilskudd. Innspillene peker på at rettighetsbaserte ordninger skiller seg fra andre, når det gjelder hva som er utslagsgivende for om det blir gitt tilskudd og hvor mye. Flere innspill peker også på utfordringer knyttet til å innlemme verdensarv i de ordinære tilskuddspostene.

I tillegg reflekterer ikke poststrukturen det reelle forholdet mellom formålene. Det er bl.a. fordi det ikke er helt samsvar mellom tittel på postene og innholdet i dem. For eksempel inngår ombruk og ny bruk i post 70, men nevnes ikke under posten for bevaring og bruk.

Etter Riksantikvarens vurdering taler dette for at poststrukturen i større grad bør ta høyde for klare forskjeller mellom ulike tilskuddsformål enn det som følger av KLDs forslag.

2.2. Poststrukturen kan være en begrensning for måloppnåelse

Mange prosjekter det søkes tilskudd til, bidrar til flere innsatsområder samtidig. Ofte vil for eksempel et bevaringsprosjekt omfatte kompetanseutvikling, formidling eller verdiskaping i tillegg til istandsetting eller skjøtsel av et kulturmiljø.

Det at tiltakene har effekt på flere innsatsområder samtidig, er en styrke. Poststrukturen bør derfor understøtte helhetlige prosjekter fremfor å ramme inn innsatsområdene hver for seg.

KLD sitt forslag, med separate poster basert på innsatsområdene, kan gjøre det vanskeligere å støtte tverrgående tiltak som bidrar til måloppnåelse på flere områder samtidig. Søkere kan

bli nødt til å dele opp helhetlige prosjekter eller tilpasse prosjektene til én bestemt post, selv om de i praksis bidrar til flere innsatsområder. Det gir også økt risiko for at gode prosjekter ikke får støtte selv om de har stort potensial for måloppnåelse, eksempelvis fordi noen av de planlagte arbeidene knytter seg til andre områder enn det som utlysningen sikter mot.

I KLD sitt forslag svarer poststrukturen bare delvis til innsatsområdene. For eksempel er post 71 kun knyttet til bevaring, men ikke bruk, i postens tittel. Bruk nevnes riktignok i målet, men tildelingskriteriene er kun knyttet til bevaring: *sikring, skjøtsel, istandsetting og vedlikehold*. Det gjør at tilskudd fra denne posten bare svarer delvis til effektmålene på innsatsområdet, som blant annet knytter seg til ombruk og ny bruk.

2.3. Poststrukturen gir praktiske utfordringer

Forslaget vil kunne føre til praktiske utfordringer både for søkere og forvaltningen. Dette gjelder både praktiske utfordringer knyttet til søkeprosessen, fordeling av midler, rapportering og vurdering av måloppnåelse. Samlet sett må det forventes både en mer kompleks søknadsprosess for søkerne og økt administrativ belastning for forvaltningen.

For søkerne kan poststrukturen oppfattes som ulogisk og føre til en kunstig oppstykking:

- Søkerne kan bli usikre på hvilken ordning deres prosjekt passer inn i fordi det ikke er samsvar mellom ordningenes navn og hvilke tiltak det står at de kan søke tilskudd til.
- For søkerne er det ikke nødvendigvis naturlig å utforme prosjektet ut fra hvilken effekt det kan føre til, men heller ut fra hva de skal utføre.
- Søkere kan bli nødt til å dele opp prosjektet i flere søknader, eller tilpasse det til én bestemt post, selv om det i praksis bidrar til flere innsatsområder.

For tilskuddsgiver kan poststrukturen gjøre oppfølging av søkere og prosjekter vanskelig:

- økt behov for veiledning av søkere om hvilken ordning prosjektet passer i og hvordan de kan tilpasse prosjektet til innsatsområdet
- finansiering av helhetlige prosjekter gjennom flere poster, noe som utfordres ytterligere av begrensede muligheter for å omdisponere midler mellom postene
- mindre fleksibilitet i tildelingen av midler
- fragmentert rapportering for prosjekter

Også for kulturmiljøforvaltningens overordnete rapportering er det utfordrende at rettighetsbaserte tilskudd og verdensarv er foreslått plassert i samme struktur som andre tilskuddsformål. Ved rapportering på måloppnåelse begrenser den foreslåtte poststrukturen mulighetene for å sannsynliggjøre en sammenheng mellom ønsket effekt og tildeling av midler. Dette siden målene for posten skal favne om flere vidt forskjellige formål. På bakgrunn av de internasjonale forpliktelsene er det dessuten knyttet rapporteringskrav til

verdensarvforvaltningen som går utover de ordinære kravene som er forbundet med generell tilskuddsforvaltning.

2.4. Riksantikvaren foreslår en alternativ poststruktur

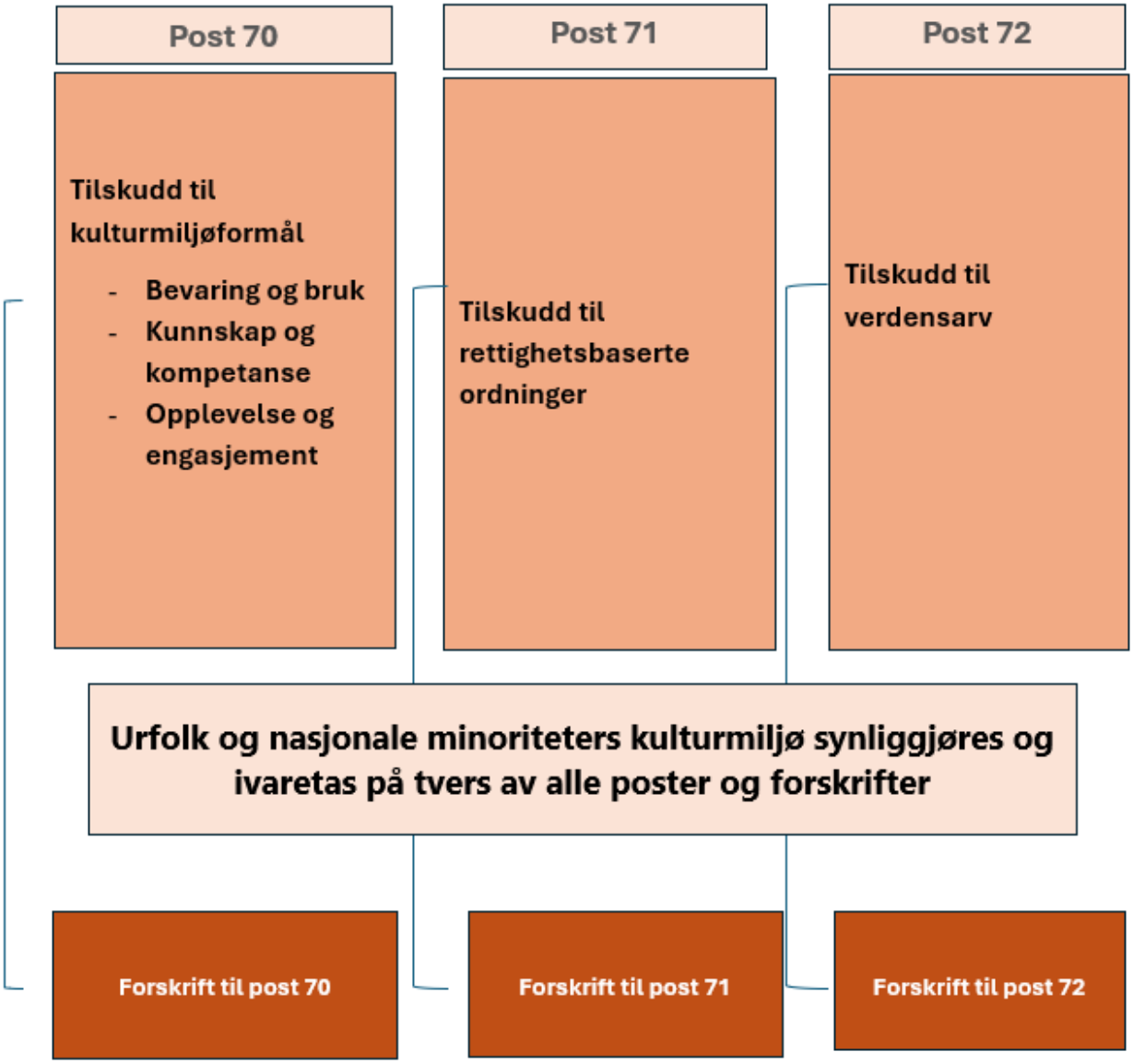
Riksantikvaren anbefaler en tilskuddstruktur som i større grad ivaretar sammenhengene mellom innsatsområdene, og som reflekterer kravene i kulturminneloven og de særlige hensynene til verdensarv.

Riksantikvaren anbefaler at følgende struktur vurderes videre:

- Post 70 Tilskudd til kulturmiljøformål med tre innsatsområder:
    - Bevaring og bruk
    - Kunnskap og kompetanse
    - Opplevelse og engasjement

- Post 71 Tilskudd til rettighetsbaserte ordninger
- Post 72 Tilskudd til verdensarv

Urfolk og nasjonale minoriteters kulturmiljø bør inngå som et gjennomgående hensyn på tvers av alle innsatsområdene. Dette understøtter bevaringsstrategienes rapporteringsstruktur og mål om mangfold i kulturmiljøpolitikken.

2.4.1 Post 70 - tilskudd til kulturmiljøformål med tre innsatsområder

Én samlet post for tilskudd til kulturmiljø med tre underliggende innsatsområder legger til rette for samspill mellom innsatsområdene. En samlet post vil derfor styrke mulighetene for synergieffekter på tvers av innsatsområdene og dermed for samlet måloppnåelse.

Å samle innsatsområdene i én post har flere fordeler:

- prosjekter kan behandles helhetlig
- det reduserer fare for uklarheter for søkere om hvor deres prosjekter passer inn
- prosjekter som treffer flere innsatsområder behøver ikke å deles opp mellom flere ordninger, verken i søknadsbehandling eller rapportering

- det gir forvaltningen fleksibilitet til å prioritere der behovet og effekten er størst

Det kan samtidig være ulemper forbundet med å lage én stor ordning, som skal favne om ulike typer prosjekter som spenner vidt både i karakter og omfang. Behov for å skille mellom prosjekter etter innsatsområdene kan imidlertid ivaretas gjennom kriterier og retningslinjer.

2.4.2 Post 71 - tilskudd til rettighetsbaserte ordninger

En egen post for rettighetsbaserte tilskudd vil omfatte kostnadsdekning etter kulturminneloven § 10, finnerlønn for løse kulturminner etter § 13 og dekning av fordyrende vilkår i dispensasjon etter § 15 a.

Statlig kostnadsdekning for arkeologiske arbeider etter kulturminneloven § 10 er en refusjonsordning. Hvorvidt det skal innvilges kostnadsdekning, er ikke en skjønnsbasert vurdering, men utløses direkte av tiltaket. For mindre, private tiltak skal staten dekke de totale kostnadene. I tilfeller hvor det foreligger særlige grunner til det, for eksempel at kostnadene blir urimelig høye sett opp mot de totale kostnadene, kan kulturmiljøforvaltningen utøve et visst skjønn, men innenfor fastsatte rammer.

Finnerlønn er også forankret i et lovkrav. Selv om størrelsen på beløpet til en viss grad er skjønnsbasert, inneholder loven en ramme for minimumsbeløp i visse tilfeller.

Dekning av merkostnader etter kml § 15 a har mange likhetstrekk med de skjønnsbaserte tilskuddene. De skiller seg likevel klart fra disse ved at de bygger på en lovfestet rett på kompensasjon. Intensjonen med tilskuddsordningen er å kompensere eiere av fredete kulturmiljø for den økonomiske byrden de blir pålagt av staten for å ta vare på fredete kulturmiljø på vegne av fellesskapet. Dette samsvarer med prinsippet i kulturminneloven § 10 om at staten i gitte tilfeller skal dekke kostnadene når det blir gitt dispensasjon med vilkår om arkeologiske arbeider etter kulturminneloven § 8 første ledd.

Lovkravene har ulikt innhold og er knyttet til ulike vurderinger, men bygger på den samme intensjonen om kompensasjon for å ivareta kulturmiljø på vegne av fellesskapet. Felles for dem er også at de gjennom en forankring i loven er forpliktende for kulturmiljøforvaltningen. Tilskuddene påløper fortløpende, og dekning bør derfor ikke være avhengig av en fast søknadsfrist.

Fordelen med å samle rettighetsbaserte tilskudd i egen post er at

- det bidrar til å tydeliggjøre statens lovpålagte forpliktelser
- administrasjon av tilskuddsmidlene blir mer oversiktlig ved at tildelinger basert på lovkrav samles under ett, enn om de forvaltes sammen med skjønnsbaserte tildelinger

- det blir bedre samsvar mellom formål og kriterier ved at lovkrav skilles tydelig fra skjønnsbaserte tilskudd
- rettighetsbaserte tilskudd og skjønnsbaserte tilskudd blir ikke satt opp mot hverandre i søknadsvurderingen
- det gjøres ikke forskjell på vedtaksfredete kulturmiljø og automatisk fredete samiske kulturmiljø som har en annen dispensasjonshjemmel.

En mulig ulempe er at enkelte prosjekter kan inneholde tiltak som både utløser lovkrav og tiltak som kan vurderes skjønnsmessig. Disse prosjektene kan derfor måtte behandles innenfor ulike ordninger. Vi mener likevel at fordelene må vektes tyngre enn de mulige ulempene og anbefaler at de rettighetsbaserte tilskuddene samles i en egen post.

2.4.3 Post 72 - tilskudd til verdensarv

Tilskudd til verdensarv er knyttet til de forpliktelsene Norge har som statspart på grunnlag av en internasjonal konvensjon som vi har sluttet oss til. Gjennom verdensarvkonvensjonen har Norge et internasjonalt ansvar for å identifisere, verne, bevare, formidle og overføre verdensarven til kommende generasjoner. Både den særskilte forpliktelsen og behovet for en bred og helhetlig oppfølging tilsier at tilskudd til verdensarv bør samles i én post.

Målene som følger av konvensjonen går lenger enn de nasjonale kulturmiljømålene. Verdensarvstedene skal være internasjonale forbilder når det gjelder bevaring av både kulturmiljøverdier og naturmangfold. Norsk politikk har over tid lagt til grunn at de åtte verdensarvstedene skal være fyrtårn for beste praksis innen natur- og kulturmiljøforvaltning gjennom nasjonale mål om best mulig tilstand, vern og forvaltning. Tilskudd er et avgjørende virkemiddel for måloppnåelse.

Riksantikvaren mener at verdensarvtilskuddene bør samles i en helhetlig ordning. Dette omfatter istandsetting, skjøtsel, ivaretakelse, forvaltning og formidling samt tilskudd til styrer og råd, drift av verdensarvsenter, andre drift og forvaltningsoppgaver og Unesco Leadership-programmet. I dag er dette spredt på tre forskjellige poster (76, 78 og 79), og på både Riksantikvarens tilskuddsposter og andre poster under KLD. Unntaket er eventuelt verdensarvkoordinatorer, som kan legges til post 22 (jf. kapittel 5).

Fordeler med en egen ordning for verdensarv er at:

- Verdensarvens særstilling synliggjøres og ivaretas eksplisitt i ny tilskuddsinnretning, slik at de overordnede verdiene og forpliktelsene kan løftes tydelig fram.
- Verdensarvstatus forutsetter helhetlig vern og forvaltning, og de fleste verdensarvområdene omfatter store arealer med ulike verneformer og reguleringer. Det vil derfor være en stor fordel å se dette under ett.

- En egen post vil reflektere verdensarvens tverrfaglige og tverrsektorielle karakter, og vinne effekter av det.
- De overordnede verdensarvhensynene kan ivaretas samlet.
- Det er lettere å utnytte tilskudd til verdensarv effektivt når dette gjøres med spisset fokus.

Innspill fra regionalforvaltningen viser også at det er ønskelig med et helhetlig overordnet nasjonalt grep for verdensarv.

En mulig ulempe med å skille ut verdensarvformål fra andre tilskuddsformål er at samvirket med og bidraget fra andre tilskuddsordninger til verdensarven blir mindre synlig.

Mange tungtveiende hensyn taler altså for en særskilt tilskuddsordning for verdensarv. Riksantikvaren vurderer at fordelene ved en egen post for verdensarv klart oppveier de identifiserte ulempene.

Selv om verdensarv skilles ut som egen post, mener vi at måloppnåelse på posten både kan og bør rapporteres opp mot de tre samme innsatsområdene som for post 70 og de nasjonale målene, slik at det blir synlig at også tilskuddene fra denne posten bidrar til den samlede måloppnåelsen for kulturmiljø.

2.4.4 Egen forskrift for hver budsjettpost

Basert på Riksantikvarens foreslåtte poststruktur, anbefaler vi at det utarbeides tre forskrifter, en til hver post. Dette vil gi mer oversiktlig og målrettet regelverk, der ordninger med ulike formål, målgrupper og rettslig grunnlag kan reguleres og forvaltes i tråd med sine særskilte forutsetninger.

Krav til tildeling, rapportering og oppfølging kan i større grad tilpasses den enkelte posten, noe som kan gjøre regelverket tydeligere og lettere å praktisere. Videre vil forskriftene kunne utformes slik at de i større grad gjenspeiler de ulike målsetningene som ligger til grunn for de ulike postene.

Riksantikvaren har ikke vurdert eller utarbeidet konkrete forskriftstekster som del av dette oppdraget. Dersom KLD velger å gå videre med den anbefalte poststrukturen, kan Riksantikvaren bistå i arbeidet med utforming og videreutvikling av forskrifter.

2.4.5 Urfolk og nasjonale minoriteters kulturmiljø

Riksantikvaren vurderer at urfolk og nasjonale minoriteters kulturmiljø bør ivaretas som et tverrgående hensyn på tvers av innsatsområdene og tilskuddspostene, slik forventet effekt og effektmål er omtalt i strukturen for bevaringsstrategiene. Mange kulturmiljøtiltak berører flere innsatsområder samtidig. En tverrgående innretning kan bidra til at urfolks- og

minoritetsperspektivet innlemmes i hele tilskuddsforvaltningen, fremfor å avgrenses til enkelte ordninger eller tiltak.

En slik tilnærming er også i tråd med målet om at mangfold skal ivaretas på tvers av kulturmiljøpolitikken. Samtidig forutsetter denne modellen at det etableres et tilstrekkelig grunnlag for styring, rapportering og vurdering av måloppnåelse. Hensynet til urfolk og nasjonale minoriteters kulturmiljø bør derfor synliggjøres og konkretiseres i forskriftene, slik at det blir tydelig i forvaltningen og kan følges opp på en systematisk måte.

Sametingets syn

I konsultasjonsprotokollen mellom Sametinget og Riksantikvaren viser Sametinget til at urfolk og nasjonale minoriteter er et eget innsatsområde i bevaringsstrategiene, og mener at dette må synliggjøres eksplisitt i både poststruktur og forskrift. Sametinget forventer derfor at det fjerde innsatsområdet innarbeides konkret og følges opp gjennom tydelige forpliktelser.

Sametinget vurderer at en poststruktur med flere tydelig definerte formål, eventuelt en egen post for urfolk og nasjonale minoriteter, vil kunne gi større faglig tydelighet, bedre rapportering og sterkere måloppnåelse.

Det fremgår også av konsultasjonsprotokollen at Sametinget mener tilskudd til samiske kulturmiljø bør bevilges direkte over Kommunal- og distriktsdepartementets kapittel 560 post 50 Samisk språk, kultur og samfunnsliv. Sametinget mener dette vil gi større forutsigbarhet og mindre administrasjon, og bedre mulighet til å prioritere midler i tråd med samiske behov.

2.5.Oppsummering av Riksantikvarens anbefalinger

Hovedanbefalinger

- Hovedprinsippet om en innretning basert på innsatsområder støttes
- Urfolk og nasjonale minoriteters kulturmiljø må ivaretas gjennomgående i de nye tilskuddspostene og forskriftene
- Tilskudd til verdensarv og til dekning av kostnader som følger direkte av lovkrav bør være egne ordninger (egne poster og forskrifter)
- Alle innsatsområdene bør samles i én post
- Det utarbeides tre forskrifter knyttet til de tre foreslåtte postene

3. Forskrift og postomtale

Postomtaler og forskrifter skal understøtte den valgte poststrukturen og bidra til tydelige rammer for forvaltningen av tilskuddsordningene. Vi har forstått oppdraget slik at KLD har ønsket at Riksantikvaren skal gi konkrete kommentarer og anbefalinger knyttet til forslaget til ny forskrift på kulturmiljøfeltet. Siden vi foreslår en helt ny poststruktur, har vi ikke gått inn i eksisterende forskriftsteksten, men gir i stedet noen overordnede vurderinger og forslag om hvordan forskriften kan tilpasses.

3.1 Overordnet

Urfolk og nasjonale minoriteter: Innsatsområde urfolk og nasjonale minoriteter må synliggjøres i både postomtalene og forskriften. Dette er også nødvendig for å sikre et grunnlag for styring, rapportering og måling av måloppnåelse for innsatsområdet.

Målgruppe: Målgruppen som er foreslått i forskriften er for snever. Dersom forskriften bare skal gjelde eiere og forvaltere, vil flere aktuelle aktører være utelukket. Kretsen av tilskuddsmottakere må utvides, slik at det blir mulig for flere typer aktører å få tilskudd. Det er gjerne andre aktører enn eiere og forvaltere som er aktuelle for å bidra til måloppnåelse gjennom kunnskapsutvikling, kompetansebygging, formidling og engasjement.

Kriterier for måloppnåelse: I postomtalene er kriteriene for måloppnåelse vage og vil være vanskelige å legge til grunn for å vurdere måloppnåelse. De viser bare til at det skal vurderes om tilskuddene blir gitt til tiltak som bidrar til målet, men ingenting om hva som skal være oppnådd. Dette er et utilstrekkelig grunnlag for Stortingets kontroll med reell måloppnåelse.

Administrative bestemmelser

Sametinget er ikke nevnt som tilskuddsforvalter i KLDs forslag og må skrives inn i de administrative bestemmelsene.

Forslaget mangler også flere bestemmelser som er viktig for å forvalte midlene. Dette går vi inn på i kapittel 6.

3.2 Opplevelse og engasjement

Riksantikvaren støtter innholdet i KLDs forslag til forskrift § 3 og postomtale knyttet til opplevelse og engasjement, bortsett fra at

- ombruk og ny bruk bør utgå og knyttes til innsatsområde bevaring og bruk,
- tilskudd til kulturlandskap i verdensarvområdene (dagens post 76) inngår i posten for verdensarv.

Selv om ombruk og ny bruk flyttes til innsatsområdet for bevaring og bruk, utelukkes det ikke at det også kan inngå i prosjekter som kan få støtte under bestemmelsen for opplevelse og engasjement. Dette er tiltak som gjerne omfattes av "tilrettelegging, tilgjengeliggjøring og formidling" og "nærings-, steds- og lokalsamfunnsutvikling". Her vil det vanligvis være som del av prosjekter med verdiskaping, opplevelser og utvikling som hovedformål, og som gjerne har et bredere fokus og omfang enn rent fysiske tiltak direkte knyttet til et kulturmiljø.

3.3 Bevaring og bruk

Riksantikvaren støtter deler av innholdet i KLDs forslag til forskrift § 4 og postomtale knyttet til bevaring og bruk, men foreslår at

1. første ledd endres til: *Det kan gis tilskudd til tiltak som bidrar til bevaring og bruk av kulturmiljø som inngår i kulturmiljøforvaltningens særlige ansvarsområde*
2. listen over tiltak som kan få tilskudd utvides med
    a. ombruk og ny bruk av kulturmiljø
    b. konservering
3. vernete fartøy utgår fra ordlyden
4. listeførte kirker utgår fra ordlyden
5. kravet om tilskudd til fordyrende vilkår i dispensasjon etter § 15 a dekkes av egen post knyttet til rettighetsbaserte tilskudd og utgår fra ordlyden
6. kriteriene i andre ledd endres til: *Ved fordeling av tilskudd skal det legges særlig vekt på om:*
    a. *kulturmiljøet er fredet, midlertidig fredet eller om fredningssak er igangsatt*
    b. *kulturmiljøet eies eller forvaltes av privatpersoner*
    c. *bevaringsoppgavene er særlig tyngende for eieren eller forvalteren*
    d. *særlig store kulturmiljøverdier står i fare for å gå tapt*
    e. *tiltaket har stor betydning for å beskytte kulturmiljøet fra akutt fare relatert til klimaendringer eller andre trusler*

<u>Begrunnelse</u>

1. Dersom innsatsområdet bevaring og bruk skal dekkes i én post, vil det være for snevert å begrense § 4 i forskriften til kulturmiljø som er fredet, midlertidig fredet, eller hvor fredningssak er under behandling. Den favner for eksempel ikke om brannsikring i tette trehusmiljø, som det er vesentlig at ordningen inkluderer. Nærmere avgrensninger kan heller reguleres gjennom kriterier for prioritering og gjennom postomtale, og rammes inn gjennom retningslinjer.
2. "Konservering" er et sentralt begrep knyttet til kirkekunst og ruiner, som ikke dekkes av de øvrige begrepene.

3. Vernete fartøy behøver ikke å nevnes spesielt når ordlyden innledningsvis ikke utelukker dem.
4. Listeførte kirker i seg selv har aldri vært omfattet av Riksantikvarens tilskuddsordninger. Å bruke begrepet i denne forskriften skaper usikkerhet om ordningens omfang og hvordan den er avgrenset i forhold til kirkebevaringsfondet. Kirkekunst og inventar i dagens ordning på post 73 kan inkluderes gjennom å legge til "konservering" i listen over tiltak og ved at ordlyden innledningsvis ikke utelukker kulturmiljø som ikke er fredet.
5. Henvisningen til § 15 a tas ut av ordlyden fordi Riksantikvarens forslag til ny poststruktur plasserer alle rettighetsbaserte tilskudd på én post med egen forskrift.
6. Ved å inkludere rollen som forvalter i bokstav b. og c. dekker ordlyden også tilfeller der eier har overdratt sitt ansvar til en forvalter og der denne derfor har byrdene til en eier. Samtidig utelukker ikke ordlyden arkeologiske kulturmiljø (de er sjeldent eid av privatpersoner). Nytt punkt e. blir foreslått fordi mange innspill påpeker at beredskap, sikring og klima ikke er omtalt i KLD sitt forslag. Dette er hensyn som blir stadig viktigere for å bevare kulturmiljø.

3.4 Kunnskap og kompetanse

Riksantikvaren støtter innholdet i KLDs forslag til forskrift § 5 og postomtale knyttet til kunnskap og kompetanse, bortsett fra at

- utgifter til arkeologiske undersøkelser etter kulturminneloven § 8 og § 10 dekkes fra egen post knyttet til rettighetsbaserte tilskudd
- ivaretakelse av områder som er innskrevet på Unescos verdensarvliste og Unesco Leadership-programmet bør dekkes fra egen post til verdensarv
- tildelingskriteriene bør knyttes til behov på kulturmiljøfeltet i sin helhet, og tildeling vurderes i lys av det, og ikke bare til spesifikke områder som fartøyvern.

Oppdatert kunnskap og kompetanse er en forutsetning for å lykkes på de andre innsatsområdene. FoU-arbeid er et viktig virkemiddel for å stimulere til kunnskapsutvikling som svarer på forvaltningens kunnskapsbehov. Derfor bør ikke kunnskap og kompetanse vurderes bare som et aspekt ved prosjekter som primært har andre formål. For at tilskudd til kunnskap og kompetanse skal bidra til å nå de nasjonale målene på kulturmiljøfeltet, bør virkemidlene gi rom for mer overordnet og langsiktig utvikling av kunnskap og kompetanse, som understøtter faglig utvikling på kulturmiljøfeltet i sin helhet.

Riksantikvaren vurderer det som positivt å flytte over tilskudd til Bygg og bevar og bachelor i tradisjonelt bygghandverk ved NTNU til Riksantikvarens tilskuddsposter. Dette er aktører og formål som har en rolle knyttet til satsningsområder og oppgaver under Riksantikvaren, og

det gir en mulighet for å se tildelingen i sammenheng med regionale rådgivningstjenester (ref. Riksantikvarens anbefaling fra 2023), og Håndverksstrategien.

En mulig ulempe ved å trekke fram konkrete aktører gjennom øremerking i postomtalen og i forskriftens ordlyd (jf. at fartøyvernsentrene nevnes spesielt i KLD sitt forslag) er at det kan kan oppfattes å avgrense tilskudd til de navngitte aktørene. Andre aktører kan være vel så viktige for måloppnåelsen på kulturmiljøfeltet, og for å dekke viktige behov som har betydning for det. Dette er for eksempel bygningsvernsentrene og ulike rådgivningstjenester. De er viktige både for å gi veiledning til eiere og som del av den nasjonale infrastrukturen for å ivareta og videreutvikle håndverkskompetanse.

Tildelingskriteriene bør derfor legge opp til å prioritere aktørene ut fra hva det er behov for på feltet som helhet heller enn å peke på konkrete aktører.

3.5. Oppsummering av Riksantikvarens anbefalinger

Hovedanbefalinger

- Urfolk og nasjonale minoriteters kulturmiljø bør synliggjøres som et gjennomgående hensyn i postomtaler og forskrifter. Sametingets rolle som tilskuddsforvalter må fremgå av forskrifter.
- Formål, målgruppe og administrative bestemmelser bør justeres slik at forskriften tydeliggjør kulturmiljøforvaltningens ansvar, omfatter relevante aktører og regulerer roller, rapportering og oppfølging.
- Innsatsområdet bevaring og bruk bør utvides til å omfatte blant annet ombruk, ny bruk og konservering. Samtidig bør kriteriene være tydelige redskaper for å prioritere bevaring av fredete kulturmiljø.
- Tilskudd til kunnskap og kompetanse bør innrettes mot kulturmiljøfeltets samlede behov og legge til rette for kunnskapsutvikling, kompetansebygging, forskning og rådgivning.
- Tildelingskriterier bør være behovs- og målbaserte og ikke knyttes til navngitte aktører eller enkelte institusjoner.

4. Ansvarsfordeling, forenkling og effektivisering

I oppdraget fra KLD blir Riksantikvaren bedt om å vurdere hvordan ansvarsfordelingen mellom Riksantikvaren og fylkeskommunene bør forenkles og effektiviseres. Ansvaret er fordelt på ulike måter innenfor de ulike saksområdene. Derfor varierer det hvilket potensial det er for forenkling og effektivisering. Vi går derfor inn på hovedtrekk, og på mulige endringer i oppgavefordelingen, på de ulike områdene som tilskuddsforvaltningen er knyttet til.

4.1 Riksantikvaren bør få ansvaret for å fastsette overordnet fordeling

Riksantikvarens samfunnsoppdrag handler om å arbeide langsiktig og effektivt med tilgjengelige midler for å sikre at mangfoldet av kulturminner, kulturmiljø og det kulturhistoriske landskapet forvaltes og tas vare på som ressurser, og som grunnlag for kunnskap, opplevelse og verdiskaping. Riksantikvaren har ansvar for at den statlige kulturmiljøpolitikken blir gjennomført. Direktoratet har også overordnet faglig ansvar overfor fylkeskommunenes, Sametingets og forvaltningsmuseenes arbeid på kulturmiljøfeltet. Det følger av dette at Riksantikvaren har et overordnet ansvar for at tilskuddsmidlene blir disponert best mulig i tråd med nasjonale mål, forskrift og budsjettmessige føringer.

Derfor er det naturlig at Riksantikvaren også i fortsettelsen står for en overordnet fordeling av tilskuddsmidler. I ny tilskuddsinnretning vil det si å fordele midlene knyttet til innsatsområdene og fastsette fordelingen mellom statlig og regionalt nivå. Alternativet ville være å låse fordelingen til faste andeler direkte fra statsbudsjettet. Det vil gi mindre fleksibilitet, redusere muligheten for helhetlige prioriteringer og kan føre til at midler blir bundet opp på ett forvaltningsnivå selv om behovet er størst på et annet. Behovene vil kunne variere over tid, blant annet som følge av nye satsinger, identifiserte kunnskapsbehov og framdrift i oppfølging av bevaringsstrategiene. De kan også variere fylkene imellom.

Vår vurdering er derfor at ressursutnyttelsen og forutsetningene for måloppnåelse vil bli bedre gjennom at Riksantikvaren tar ansvar for den overordnete fordelingen.

4.2 Forenkling og effektivisering av fordeling til fylkeskommunene og Sametinget

Innspillene om effektivisering fra fylkeskommunene og Sametinget handler i stor grad om å redusere dobbeltarbeid og innarbeide en enklere saksflyt. Det er pekt på at en fordelingsnøkkel kan erstatte søknadsprosessen for fylkeskommunenes og Sametingets

tildeling fra Riksantikvaren. Sametinget har i tillegg tatt til orde for at midler til samiske kulturmiljøformål overføres gjennom rammefordeling til Sametinget (post 50).

Ellers er budskapet fra fylkeskommunene og Sametinget at tydelige kriterier, klare avgrensninger og klar ansvarsfordeling er grep som trengs for å oppnå forenkling og effektivisering.

4.2.1 Dobbeltarbeid kan reduseres gjennom fast fordelingsnøkkel

Dagens fordelingsprosess oppleves til dels som dobbeltarbeid. Det er fordi fylkeskommunene og Sametinget først mottar søknadene, gjør en innledende vurdering, og så søker Riksantikvaren om et beløp. Deretter gjør Riksantikvaren en vurdering og fordeler rammen, og til sist gjør fylkeskommunene og Sametinget fordelingen til søkerne.

Riksantikvaren mener det bør vurderes om hele eller deler av tilskuddsfordelingen kan forenkles gjennom å innføre en fast fordelingsnøkkel framfor at fylkeskommunene og Sametinget sender søknad med redegjørelse til Riksantikvaren. En slik modell kan bidra til å redusere ressursbruken knyttet til søknadsbehandling og tildeling. Samtidig kan den gjøre fordelingsprosessen mer transparent og bevilgningsnivået til hver instans mer stabilt fra år til år. Fordelingsnøkkelen vil ikke være en erstatning for kriterier, men representerer en operasjonalisering av kriteriene i forskriften ved Riksantikvarens fordeling av midler til fylkeskommunene og Sametinget.

Bruk av en fast fordelingsnøkkel gjør at ordningene får mer til felles med tilskuddsordninger på andre områder, som fylkeskommunene har erfaring med, for eksempel spillemidler.

For at det skal gi nok forenklings- og effektiviseringseffekt, må fordelingsnøkkelen ligge fast over flere budsjettår. Det gir også forutsigbarhet. En mulig ulempe ved en fast fordelingsnøkkel er samtidig at det ikke gir samme fleksibilitet til å tilpasse fordelingen etter svingninger i behov fra ett år til et annet.

En fast fordelingsnøkkel kan for eksempel dreie seg om å fordele bestemte andeler av rammen etter omfanget av instansens forvaltningsansvar, og eventuelt hvordan dette fordeler seg på kategorier forankret i kriteriene for posten.

En slik fordelingsmodell bør imidlertid vurderes nærmere ut fra hvilke kriterier som vil gjelde for posten og om det er egnet for alle formål. Dette kan gjøres i dialog med fylkeskommuner og Sametinget i det videre arbeidet knyttet til ny tilskuddsinnretning.

Forenkling gjennom fordelingsnøkkel krever enkel tilgang på relevante data

Effektiviseringseffekten avhenger av at fylkeskommunene og Sametinget bruker felles systemer som er utviklet for kulturmiljøforvaltningen, og at de oppdaterer informasjonen

der. Det vil gjøre at Riksantikvaren har umiddelbar tilgang på riktige data som grunnlag for fordelingen fordi informasjonen da kan hentes ut av systemene.

En mulig ulempe med en slik løsning er at det kan kreve mer innsats fra fylkeskommunene og Sametinget gjennom året til å oppdatere dataene enn de gjør i dag. Dette representerer en sårbarhet. Manglende informasjon og oppdatering kan føre til merarbeid og til at informasjonen som blir lagt til grunn for tilskuddsfordelingen er feil. Uten tilgang til data gjennom et felles system, vil den samme informasjonen måtte hentes inn fra fylkeskommunene og Sametinget på annen måte.

4.2.2 Effektivisering gjennom digital saksflyt i Digisak

Digital søknad og saksbehandling gjennom Digisak og andre felles systemer, vurderes som et viktig virkemiddel for å redusere dobbeltregistrering, forbedre datakvalitet, styrke styringsinformasjonen og effektivisere saksbehandlingen i kulturmiljøforvaltningen.

Digisak bør derfor vurderes som en felles løsning for hele kulturmiljøsektoren.

Fra et digitaliseringsperspektiv ligger den største verdien ved Digisak i at kulturmiljøforvaltningen kan arbeide på en felles plattform med felles arbeidsprosesser og datagrunnlag. Dette bidrar til standardisering, samhandling, sammenlignbar styringsinformasjon og effektiv utvikling av nye digitale tjenester. Riksantikvaren har gjennom tildelingsbrev, instruks og Digital strategi for kulturmiljøforvaltningen et tydelig ansvar som systemleverandør for kulturmiljøforvaltningen.

Dersom fylkeskommunene over tid velger andre tekniske løsninger for tilskuddsforvaltning og saksbehandling enn et felles søknad- og saksbehandlingssystem (Digisak), vurderes følgende konsekvenser som sannsynlige:

- svakere standardisering av arbeidsprosesser
- større variasjon i datakvalitet
- høyere kostnader til integrasjoner og datadeling
- mer komplekse rapporteringsprosesser
- redusert evne til å etablere felles styringsinformasjon
- svakere grunnlag for dataplattform, analyser og bruk av kunstig intelligens
- redusert gevinstrealisering av tidligere investeringer
- økte kostnader knyttet til opplæring, forvaltning og videreutvikling av flere parallelle løsninger

Samtidig er det viktig at felles sektorløsninger utvikles i tett samarbeid med fylkeskommunene og Sametinget, som det er gjort til nå, slik at løsningene understøtter både lokale og nasjonale behov og mål.

Riksantikvaren anbefaler at KLD vurderer virkemidler som understøtter bruk av felles sektorløsninger for tilskuddsforvaltning og dispensasjonsbehandling. Etter Riksantikvarens vurdering vil bruk av Digisak gi de beste forutsetningene for standardisering, datakvalitet, effektiv ressursbruk og felles styringsinformasjon i kulturmiljøforvaltningen.

Ved innføring av ny tilskuddsstruktur skal søknads- og saksbehandlingsprosessene støttes gjennom Digisak. Dette gjør det mulig å videreutvikle eksisterende funksjonalitet, gjenbruke tidligere investeringer og raskere etablere felles løsninger for hele kulturmiljøforvaltningen. Etter Riksantikvarens vurdering er dette den mest kostnadseffektive måten å understøtte målene om forenkling, effektivisering og bedre styringsinformasjon på kulturmiljøområdet.

4.2.3 Klare kriterier er viktig for effektivisering og forenkling

Bestemmelsene for tilskuddspostene representerer også et vesentlig potensial for forenkling og effektivisering. Klare kriterier som har en logisk innbyrdes sammenheng vil forenkle tilskuddsforvaltningen betydelig sammenlignet med i dag. Det er særlig stort potensial for en slik forbedring hvis de rettighetsbaserte tilskuddene og verdensarvtilskudd skilles fra de skjønnsbaserte tildelingene. Da vil kriteriene kunne få en mer logisk og entydig utforming og innhold.

Tolkning av forskriften representerer i dag betydelig merarbeid i tilskuddsforvaltningen, noe som blant annet blir tydelig gjennom klagesaksbehandling. I dagens forskrifter er det flere uklarheter når det gjelder hvordan ulike typer kriterier skal forstås sett opp mot hverandre, og hva de betyr i praksis. Dette gjelder for eksempel hvordan antikvariske merkostnader skal følges opp, der forskriften har en annen betydning enn lovteksten, og hvordan betydningen av privat eierskap i forskrift om tilskudd til fredete kulturminner i privat eie skal forstås i lys av forskriftsteksten ellers.

4.3 Ansvarsfordeling

Samlet peker innspillene gjennom prosessen i retning av at dagens ansvarsdeling på tilskuddsfeltet i hovedsak bør videreføres. Rollene i tilskuddsforvaltningen følger i stor grad førstelinjeansvaret, som ble endret gjennom oppgaveoverføringen for få år siden.

4.3.1 Prinsipielt utgangspunkt for framtidig ansvarsfordeling

Justeringer innenfor dagens ansvarsfordeling kan ha stor betydning for effektivisering. Dette er knyttet til følgende forhold:

- **Ansvarsfordeling basert på ulike typer roller**: Rollene til Riksantikvaren, fylkeskommunene og Sametinget er ulike i karakter, og det er potensial for å styrke virkemidlene på regionalt nivå innenfor den eksisterende rollefordelingen.
- **Samling av ansvar for samme saksfelt på samme nivå:** I dag ligger ansvaret for tilskudd på ett og samme saksfelt hos begge nivå på enkelte områder, og dette kan forenkles ved å samle førstelinjeansvaret i større grad på samme nivå.

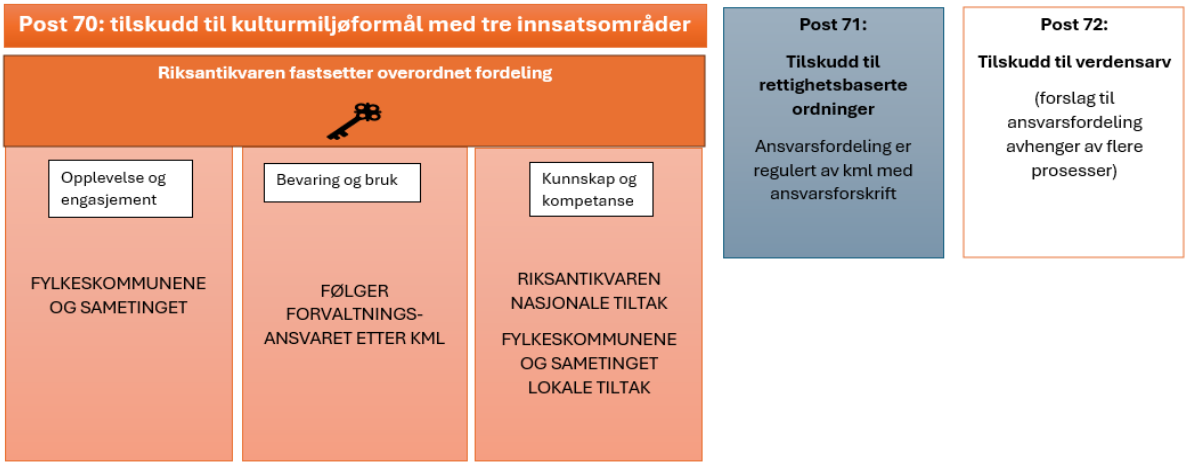
Med dette som utgangspunkt er det naturlig å foreslå følgende hovedmodell for ansvarsdeling mellom fylkeskommunene, Sametinget og Riksantikvaren:

1. Fylkeskommunene og Sametinget forvalter ordninger der regional kunnskap og nærhet er avgjørende.
2. Riksantikvaren beholder ansvar der det er behov for nasjonalt overblikk, strategiske prioriteringer, internasjonale forpliktelser eller nasjonal myndighetsutøvelse.
3. Tilskuddsforvaltningen bør så langt som mulig følge ansvaret for øvrige forvaltningsoppgaver.

Begrunnelse:

1. Nærhet til aktører og kulturmiljø i lokalsamfunn, og til lokal- og regionalpolitisk nivå, er en god forutsetning for å tilpasse virkemiddelbruk til lokale og regionale behov
2. Utviklingen av kunnskap og kompetanse for kulturmiljøfeltet krever samarbeid på flere nivå, og samtidig et nasjonalt og strategisk overblikk.
3. De ulike forvaltningsoppgavene kan ses i sammenheng med hverandre når rollen som tilskuddsgiver følger førstelinjeansvaret. Det er mest effektivt at saker som er knyttet til hverandre blir løst på samme nivå, fordi kunnskapen om sakstypen blir samlet i ett ledd og fordi man unngår effektivitetstap som følge av flytting av saker mellom nivå.

I praksis innebærer dette at ansvarsfordelingen i hovedsak følger innsatsområdene, men med enkelte unntak. For eksempel forvalter fylkeskommunene og Sametinget tilskudd til bevaring og bruk, med unntak av kulturmiljø som Riksantikvaren har førstelinjeansvaret for og områder der fylkeskommunene og Sametinget selv er søkere av tilskudd.

4.3.2 Tilskuddsformål som Riksantikvaren foreslår at forvaltes på regionalt nivå, helt eller delvis

Innsatsområdene opplevelse og engasjement og kunnskap og kompetanse er egnet for en annen ansvarsfordeling for tilskuddsforvaltning enn i dag. På disse områdene er ikke ansvarsfordelingen regulert gjennom kulturminneloven eller ansvarsforskriften.

4.3.2.1 Opplevelse og engasjement bør legges til fylkeskommunene og Sametinget

Som følge av prinsippene i hovedmodellen foreslår Riksantikvaren at fylkeskommunene og Sametinget får rollen som tilskuddsgiver for tilskudd til innsatsområdet opplevelse og engasjement. Det vil si at midler til dette formålet inkluderes i rammene som Riksantikvaren fordeler til fylkeskommunene og Sametinget, som deretter fordeler midler videre til søkerne. I praksis innebærer det å flytte ansvaret for tilskuddsformålene i dagens post 77 (verdiskaping) fra Riksantikvaren til regionalt nivå.

Begrunnelse:

- Fylkeskommunene og Sametinget har bedre forutsetninger enn Riksantikvaren for å tildele midler til nærings-, steds- og lokalsamfunnsutvikling på bakgrunn av sin kjennskap til lokale forhold.
- Det er også større potensial for å utløse politisk engasjement for kulturmiljø når midler til dette og til tilrettelegging, tilgjengeliggjøring og formidling blir fordelt på regionalt nivå enn om midlene kommer fra Riksantikvaren.
- Det bidrar til økt samordning at midlene til disse formålene blir fordelt på regionalt nivå på grunn av potensialet for samspill mellom ulike virkemidler og aktører på lokalt og regionalt nivå.

4.3.2.2 Tilskudd til kunnskap og kompetanse fordeles fortsatt fra Riksantikvaren til nasjonale tiltak. Fylkeskommunene og Sametinget fordeler tilskudd til lokale tiltak

Ansvaret for virkemidler til kunnskap og kompetanse bør deles på nasjonalt og regionalt nivå. Kunnskap og kompetanse skiller seg fra øvrige innsatsområder ved at effektene ofte er nasjonale og langsiktige, og derfor krever nasjonale prioriteringer og koordinering. Samtidig skjer mye av kompetanseutviklingen gjennom tiltak med lokal og regional forankring.

Ulike typer tiltak på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå har betydning for måloppnåelse innen kunnskap og kompetanse på forskjellige måter og med ulike nedslagsfelt. For å nå målet for håndverksstrategien, med økt kompetanse og kapasitet innenfor håndverk nødvendig for å ivareta kulturmiljø, er det avgjørende med samarbeid mellom ulike forvaltningsnivå og instanser.

Mens utdanningstiltak innenfor institusjonelle rammer på nasjonalt og regionalt nivå kan ha betydning for tilgangen på spesialkompetanse, eller for kvalifisering innenfor bestemte fag, kan lokale kurs ha betydning for å heve kompetansen på antikvariske arbeider hos lokale håndverkere.

Riksantikvaren bør fordele midler til nasjonale tiltak slik vi gjør i dag, for eksempel til fartøyvernsentre og gjennom tilskuddsordningen til NIKU. Riksantikvaren bør også kunne tildele midler til enkelte regionale tiltak der det er behov for nasjonal koordinering eller der tiltakene har betydning utover én region. Fylkeskommunene og Sametinget bør samtidig disponere tilskuddsmidler til lokale kompetanse- og kunnskapstiltak.

Begrunnelse:

- Kunnskap og kompetanse har ofte et nedslagsfelt som går på tvers av regioner og forvaltningsnivåer. Riksantikvarens fagpolitiske rolle tilsier derfor et ansvar for å prioritere og koordinere nasjonale satsinger innen kunnskapsutvikling, kompetansebygging og faglig rådgivning. Dette krever et nasjonalt overblikk, blant annet for å sikre en hensiktsmessig geografisk fordeling av utdannings- og rådgivningstilbud.
- Fylkeskommunene og Sametinget organiserer tiltak knyttet til kunnskap og kompetanse, og ønsker å kunne disponere tilskuddsmidler til dette. De kan ikke ha rollen som tilskuddsgiver der hvor de selv er tilskuddsmottakere.
- Det at Riksantikvaren kan tildele midler også til regionalt nivå, gir muligheten til å se sammenhenger mellom ulike satsninger og aktører, og samtidig se hen til hva som blir støttet gjennom Kirkebevaringsfondet og ikke. På den måten kan vi bidra til best mulig til synergieffekter, blant annet på tvers av regioner.

Fylkeskommunene og Sametinget bør disponere en andel av midlene til å støtte lokale tiltak. Fylkeskommunene og Sametinget bør også kunne prioritere eventuelle midler til kulturmiljøkompetanse i kommunene.

Begrunnelse:

- Fylkeskommunene og Sametinget kjenner lokale aktører, behov og potensiale for synergier, for eksempel gjennom å støtte kurs og opplæring i forbindelse med istandsettingsprosjekter.
- Fylkeskommunene og Sametinget er nærmere kommunene, samarbeider tett med dem og kjenner behovene og status bedre enn hva Riksantikvaren gjør.

4.3.3 Tilskuddsformål som bør beholdes på nasjonalt nivå eller utredes videre før eventuell flytting

Innenfor de foreslåtte postene er det flere områder der det vil være vanskelig å flytte ansvar for tilskudd til regional forvaltning. Særlig gjelder det tilskuddsforvaltning som er forbundet med forvaltningsansvar regulert av kulturminneloven. Det er også forhold som krever nærmere utredning eller prosess før det eventuelt kan gjøres endringer. Blant annet bør flytting av oppgaver vurderes i forhold til kapasitet og ressurser på regionalt nivå.

Her går vi bare inn på oppgaver som er forankret i kulturminneloven. Punktene er derfor ikke uttømmende når det gjelder tilskuddsformål.

4.3.3.1 Stavkirker

Ansvaret for stavkirkene vurderer vi at Riksantikvaren må beholde. Det har ikke bare en faglig begrunnelse, men handler også om hensynet til samfunnssikkerhet, beredskap og effektivitetseffekter ved å holde ansvaret samlet på ett nivå. Stavkirkene er nasjonale trusselmål. Det er viktig å ha en god og helthetlig kommunikasjon med departementet og en samlet kompetanse. Riksantikvaren har inngått rammeavtaler om sikkerhetstiltak i stavkirkene. Det gjør at sikringen kan forvaltes samlet og at vi kan oppnå økonomiske besparelser gjennom avtalene. Risikoen for at uvedkommende får innsyn i oversikter over brannsikring og andre sikkerhetstiltak øker ved en fragmentert forvaltning. Økonomiske og samfunnssikkerhetsmessige hensyn tilsier derfor at både kompetansen og oversiktene over stavkirkene bør beholdes samlet hos Riksantikvaren. For tilskuddsforvaltningen vil det si at Riksantikvaren beholder ansvaret for tilskudd til, og oppfølging av, både sikring og vedlikehold av stavkirkene.

4.3.3.2 Arkeologiske kulturminner

Skjøtsel og vedlikehold

Kulturminneloven og tilhørende ansvarsforskrift regulerer hvem som kan utføre aktuelle tiltak knyttet til arkeologiske kulturminner. Sametinget og fylkeskommunene er søkere og mottakere av tilskudd fra Riksantikvaren til skjøtsel og tilrettelegging av arkeologiske kulturminner. I tilfeller der fylkeskommunene og Sametinget selv er tilskuddsmottakere, og utførere av arbeidet, kan de ikke ha rollen som tilskuddsgiver, og dermed ha kontrollansvar overfor seg selv. Riksantikvaren ønsker å se nærmere på dette området.

Mindre, private tiltak og ved særlige grunner

Ved overføring av dispensasjonsmyndigheten til fylkeskommunene og Sametinget i 2020 var tildeling av tilskudd til mindre, private tiltak og særlige grunner et av hovedargumentene for at § 10 ikke kunne overføres til regionalt nivå. Dette er både for å sikre likebehandling av søkere, men vel så mye for å kunne ha kontroll med posten med tanke på at antall og størrelse på søknader varier veldig. Overføring av forvaltningen av tilskuddene til fylkeskommunen vil gjøre det vanskelig å ha kontroll på posten.

Tildelingene er direkte knyttet til Riksantikvarens behandling av saker etter § 10. I denne behandlingen vurderer vi om prosjektplan og budsjett er i tråd med retningslinjene for budsjettering av arkeologiske utgravninger og faglige prioriteringer på tvers av regionene. Det er dermed også Riksantikvaren som bør føre kontrollen med at tilskuddet blir brukt i tråd med vedtaket. Dersom tilskudd overføres til fylkeskommunen legges det opp til at fylket skal drive kontroll med museenes arbeid.

Tilskudd til lovpålagte oppgaver tildeles fortløpende gjennom året og har normalt en varighet på ett til tre år. Det vil trolig bli færre utbetalinger dersom hele tilsagnsbeløpet utbetales til fylkeskommunen ved tildeling, noe som vil kunne gi administrative besparelser. Samtidig blir de faktiske kostnadene ved arkeologiske undersøkelser ofte lavere enn tilsagnsbeløpet. I dagens ordning korrigeres dette gjennom en redusert sluttutbetaling. En ordning der hele tilsagnsbeløpet overføres til fylkeskommunen for videre utbetaling til museene vil derfor også føre til økt antall tilbakeføringer av overskytende midler og tilhørende administrativ oppfølging, slik at deler av denne gevinsten vil bli oppveid av økt ressursbruk knyttet til tilbakeføringene.

Når det gjelder finnerlønn, har Riksantikvaren en nasjonal oversikt over hvem som er finnere og hvilke funn det utbetales finnerlønn for. Riksantikvaren behandler saker likt uavhengig av hvor i landet funnet er gjort. Dette taler for at myndigheten fremdeles skal ligge hos Riksantikvaren. På den annen side er saksbehandlingsprosessen omfattende og involverer flere ledd i forvaltningen. Det er de fem forvaltningsmuseene som har ansvaret for å ivareta gjenstandene og å utarbeide faglig funderte anbefalinger om størrelsen på finnerlønnen til

Riksantikvaren. Det kan derfor være en forenkling og effektivisering å legge denne myndigheten til forvaltningsmuseene. Dette bør vurderes nærmere.

4.4.3.3 Vurdering av tilskudd til ruiner

Fylkeskommunene har i dag et omfattende ansvar på ruinfeltet, både som dispensasjonsmyndighet og tilskuddsforvalter. Riksantikvaren har samtidig ansvar for ruinanlegg i de fire store middelalderbyene og har betydelig kompetanse innen ruinforvaltning og -konservering.

I arbeidet med framtidig oppgave- og ansvarsfordeling kan det være hensiktsmessig å vurdere om dagens organisering på ruinfeltet samlet sett gir den beste og mest effektive utnyttelsen av ressurser og kompetanse i forvaltningen. En slik vurdering må omfatte både myndighetsutøvelse, tilskuddsforvaltning og behovet for faglig støtte og kompetanseutvikling.

Riksantikvaren tar ikke stilling til behovet for endringer nå, men mener spørsmålet kan være aktuelt å utrede nærmere. Eventuelle vurderinger må bygge på en nærmere analyse av konsekvenser for kompetanse, kapasitet og oppgaveløsning på tvers av forvaltningsnivåene.

4.4.3.4 Ansvarsfordeling for verdensarv avhenger av flere pågående prosesser

De målrettede verdensarvtilskuddene til istandsetting, skjøtsel, ivaretakelse, forvaltning og formidling, særlig post 78 og 79 (og 76/ARV), bør samordnes, men det er ennå uklart hvordan det kan organiseres i praksis.

Det pågår flere sentrale prosesser som vil ha betydning for den videre innretningen og forvaltningen av midler til verdensarv. Dette omfatter blant annet Miljødirektoratets arbeid med en ny besøkssenterstrategi, som skal sendes på høring høsten 2026, Klima- og miljødepartementets revisjon av planen for etablering av verdensarvsentre for perioden 2026–2036, samt Riksantikvarens felles oppdrag med Miljødirektoratet om å utarbeide nye forskrifter for tilskudd og autorisasjon.

Dersom tilskuddsforvaltningen overføres til fylkeskommunene, vil Riksantikvarens oppgaver knyttet til tilskuddsbehandling reduseres. Samtidig kan direktoratet fortsatt ivareta sin rolle som nasjonal faglig rådgiver for verdensarvsentrene gjennom en ny autorisasjonsforskrift. Dette alternativet må ses i sammenheng med en eventuell samordning av tilskuddsmidlene under post 78 og post 79.

På grunn av manglende avklaringer i disse pågående prosessene må eventuelle forslag til framtidig innretning vurderes i lys av at viktige rammebetingelser fortsatt er under utredning og ikke er endelig avklart. Ansvarsfordelingen for verdensarv bør derfor vurderes grundigere og særskilt etter at KLD har besluttet endelig form på tilskuddsordning for verdensarv.

Foreløpig har vi konkludert med at lokal og regional forvaltning bør ha et tydelig hovedansvar for å identifisere og prioritere tiltak gjennom forvaltnings- og tiltaksplaner, i nært samspill med kommunale og regionale planer. Riksantikvaren og Miljødirektoratet har et særskilt nasjonalt ansvar for gjennomføring av konvensjonen som også må være tydelig i tilskuddsforvaltningen. Dette forutsetter tett oppfølging av verdensarvområdene, god kunnskap om tilstand og utfordringer, samt sterke rådgivnings-, veilednings- og koordineringsfunksjoner for å sikre nasjonal måloppnåelse og oppfyllelse av Norges internasjonale forpliktelser.

4.4 Oppsummering av Riksantikvarens anbefalinger

Hovedanbefalinger

- Hovedprinsippene i dagens modell for ansvarsdeling videreutvikles og forenkles:
    - Det bør vurderes å erstatte dagens søknadsbaserte fordeling til fylkeskommunene og Sametinget med en fast fordelingsnøkkel der dette er hensiktsmessig.
    - Digisak må være den digitale løsningen for tilskuddsforvaltning og saksbehandling i kulturmiljøforvaltningen.
    - Tydeligere forskrifter, kriterier og ansvarsavklaringer bør bruker som virkemidler for å redusere dobbeltarbeid og effektivisere tilskuddsforvaltningen.
    - Potensialet for justeringer av ansvarsdelingen innenfor dagens hovedmodell undersøkes nærmere.
- Eventuelle endringer i ansvarfordeling, som endrer karakter eller omfanget av forvaltningsansvaret, må utredes nærmere med hensyn til ressursbruk og kompetansebehov.
- Tilskuddsformål knyttet til opplevelse og engasjement bør overføres til regionalt nivå.
- Tilskuddsforvaltning til verdensarv bør ses i sammenheng, og mulighetene for en mer helhetlig og samordnet forvaltning bør utredes nærmere.

5. Flytting av ordninger på post 22

Vi er bedt om å vurdere om formål som ikke hører inn under innsatsområdene, eller inngår i formålet med forskriften, kan legges til RA sine 20-poster. I utkastet til postomtale for post 22 foreslår KLD å legge følgende tiltak til denne posten:

> # mill. kroner skal gå til forvaltning av eiendommen etter Røros kobberverk
>
> # mill. kroner skal gå til drift og autorisasjon av verdensarvsentre. Midlene reguleres av forskrift om tilskudd til verdensarvsentre (under utarbeidelse).
>
> # mill. kroner skal gå til forvaltningsoppgaver ved de arkeologiske forvaltningsmuseene

I tillegg har vi, på bakgrunn av mottatte innspill og erfaringene med dagens ordninger, vurdert at følgende oppgaver kan være aktuelle å legge til post 22:

- Midler til verdensarvkoordinator.
- Fartøyvernssentrene og TIK.
- Nasjonale oppgaver knyttet til rådgivning og sikring av bergkunst.

Det som er avgjørende for hvilken post et tiltak bør legges til, er om tiltaket i realiteten er å regnes som et tilskudd eller ikke. Det som legges til en 20-post er statens egne driftsmidler, herunder midler som brukes på å kjøpe inn tjenester. Tilskuddsmidler kan ikke gå fra en 20-post.

Det avgjørende for om et tiltak skal regnes som tilskudd eller anskaffelse, er om det i realiteten foreligger en gjensidig avtale etter anskaffelsesregelverket. For å avgjøre dette, må det foretas en helhetsvurdering av følgende momenter. Momentene er skjønnsmessige, og for alle de foreslåtte oppgavene er det forhold som kan tale for ulike løsninger.

- Formålet med kontrakten er å dekke de behovene den offentlige oppdragsgiveren har definert innenfor sitt kompetanseområde.
- Tjenestens karakter og måten den skal utføres på, er spesifisert i detalj av den offentlige oppdragsgiveren.
- Det er kontraktsfestet et vederlag for tjenesten, og det er en tydelig sammenheng og symmetri mellom betalingen og tjenesten som skal leveres.
- Den offentlige oppdragsgiveren tar initiativet til å finne en leverandør som kan yte tjenesten.

- Kontrakten inneholder sanksjoner/misligholdsbeføyelser ved kontraktsbrudd, for eksempel erstatning.

Dersom et tiltak vurderes lagt til en 20-post, og oppgaven skal utføres av andre enn Riksantikvaren selv, kommer anskaffelsesregelverket til anvendelse. Oppgaven må kunngjøres og konkurranseutsettes, med mindre et av unntakene i anskaffelsesregelverket gjør seg gjeldene.

Vi har gjort en nærmere vurdering av om de foreslåtte tiltakene er å regne som tilskudd eller anskaffelser i et eget dokument. Kort oppsummert:

5.1. Ordninger som ikke er aktuelle for plassering på post 22

Fartøyvernsentrene og TIK

Fylkeskommunene og Sametinget har pekt på at fartøyvernsentrene og anleggene fra bevaringsprogrammet for tekniske og industrielle kulturminner bør kunne stå på en driftspost hos Riksantikvaren. Disse to typene aktører er ikke aktuelle å plassere på en driftspost. Fartøyvernsentrene leverer tjenester til kulturmiljøforvaltningen, men ikke på oppdrag fra Riksantikvaren. Derfor er det riktig at de heller faller inn under en tilskuddspost på grunnlag av kunnskap og kompetanse.

TIK-anleggene leverer per i dag ikke tjenester til andre. Deres behov for tilskudd til lønn er knyttet til deres eget behov for å opprettholde egen drift. De kan imidlertid bli aktuelle som søkere av tilskudd til aktiviteter knyttet til kunnskap og kompetanse forutsatt at de deler sin kompetanse med andre.

forpliktende kontraktsforhold etter anskaffelses regelverket. Dette tilsier at det er riktig å finansiere ordningen gjennom tilskuddsmidler, slik det gjøres i dag, og at oppgaven ikke legges til post 22. Det er imidlertid muligheter for å effektivisere dagens tilskuddsforvaltning gjennom at disse driftstilskuddene øremerkes til autoriserte sentre.

5.2. Ordninger som kan plasseres på post 22

Verdensarvkoordinatorer, nasjonale oppgaver ved forvaltningsmuseene og universitetsmuseenes rådgivning og sikring av bergkunst

De øvrige oppgavene som er foreslått lagt til post 22 – midler til verdensarvkoordinator, nasjonale oppgaver ved forvaltningsmuseene og universitetsmuseenes rådgivning og sikring av bergkunst – vurderer vi kan anses som gjensidig forpliktende avtaleforhold etter anskaffelses regelverket. Midlene som går til disse oppgavene, kan dermed passe under post 22. For disse oppgavene finnes det videre unntak i anskaffelsesregelverket som kan være relevante, slik at oppgavene ikke må konkurranseutsettes.

5.3. Forvaltning av eiendommen etter Røros kobberverk

Riksantikvaren har ikke erfaring med forvaltning av eiendommen etter Røros kobberverk og har begrenset kjennskap til dagens ordning. Riksantikvarens vurderinger bygger på informasjon som er innhentet fra KLD etter nærmere forespørsel.

Riksantikvaren har etter en helhetsvurdering av momentene nevnt over, kommet til at oppgaven bør anses som et gjensidig forpliktende kontraktsforhold. Særlig tilsier det at oppgavene utføres for å dekke statens behov som eier av eiendommen og statens behov for styring av oppgaven, at det er riktig at oppgaven legges til en driftspost, og ikke finansieres gjennom tilskudd. Ettersom Riksantikvaren ikke selv er ansvarlig for dagens ordning, tar vi imidlertid forbehold om at vi kan ha misforstått ulike deler av tiltaket og hvordan det er innrettet.

Riksantikvaren vurderer at det er behov for nærmere dialog med KLD om den framtidige innretningen av forvaltningen. Spørsmålet handler ikke kun om hvilken budsjettpost midlene skal knyttes til, men også om hvilken rolle og hvilket ansvar Riksantikvaren skal ha i forvaltningen av ordningen framover. Plassering av midlene bør derfor ses i sammenheng med forventninger til forvaltning, oppfølging og styring av ordningen.

5.4 Oppsummering av Riksantikvarens anbefalinger

Hovedanbefalinger

- Post 22 bør forbeholdes til statlige driftsoppgaver og tjenestekjøp.
- Anskaffelsesregelverk må vurderes der oppgaver flyttes til post 22.
- Midler til drift av verdensarvsentrene beholdes til tilskuddsposten.
- Midler til verdensarvkoordinatorer, nasjonale oppgaver ved forvaltningsmuseene og bergkunstoppgaver kan legges til post 22.
- Forvaltningen av eiendommen etter Røros kobberverk bør vurderes lagt til driftspost.
- Den framtidige innretningen og Riksantikvarens rolle i forvaltning av Røros kobberverk bør avklares i dialog med KLD.

6. Omtale i styringsdokumenter

Riksantikvaren er blitt bedt om å vurdere *hva som bør omtales i henholdsvis budsjettproposisjonen, forskrift, veileder og rundskriv, herunder spesielle forvaltningsområder, tildelingskriterier, satsingsområder, øremerking og forvaltnings- og kontrollregime*.

Vi oppfatter dette som et spørsmål om hvilke forhold som bør styres gjennom hvilke virkemidler. Vurderingen gir ingen uttømmende anbefaling om hva de ulike dokumentene skal dekke, men tar for seg hovedtrekk.

En mer detaljert avgrensning av hva som bør reguleres på de ulike nivåene vil kreve nærmere utredning. Her gir vi derfor de vurderingene som per i dag er godt fundert i tidligere prosesser, og eksempler på hvordan vi ser det som hensiktsmessig å benytte de ulike styringsdokumentene og verktøyene.

6.1 Budsjettproposisjonen

Budsjettproposisjonen gir overordnede økonomiske og juridiske rammer for de årlige tildelingene. Kriteriene for måloppnåelse må være tydelige. Ut over dette bør budsjettproposisjonen gi forvaltningen nødvendig handlingsrom til å prioritere midlene i tråd med mål, behov og utviklingen innen innsatsområdene.

6.2 Forskrift

Forskriftene må gi tydelige regler for hvordan tilskuddsordningen skal forvaltes, basert på innholdet i proposisjonen. Viktige elementer er bestemmelser om hvem som er tilskuddsgiver/forvalter, målet med tilskuddsordningen, hvem som kan søke, tildelingskriterier og bestemmelser om oppfølging og kontroll. Forskriften bør også ha bestemmelser om kompetansekrav.

KLDs forslag til forskrift mangler en rekke punkter:

- krav til søknad, herunder krav til dokumentert kompetanse
- bestemmelser om hvordan tilskudd skal fastsettes
- hvem som er tilskuddsgiver for hva
- bestemmelser om rapportering
- bestemmelser om kulturmiljøforvaltningens rett til å innhente ytterligere opplysninger
- bestemmelser om Riksantikvarens og Riksrevisjonens kontrolladgang hos fylkeskommunene og Sametinget.

Bestemmelsene som mangler kan ha stor betydning både for å gi søkerne riktig informasjon og for å gi forvaltningen tilstrekkelig grunnlag for oppfølging. Regelverket setter rammer for forvaltningen av tilskuddsordningen og gir vesentlig informasjon til potensielle søkere og senere mottakere av midler fra ordningen, jf. DFØ sin veileder om å utforme tilskuddsordninger (Utforme tilskuddsordningen | DFØ). For eksempel er muligheten for å stille kompetansekrav et viktig verktøy for å ivareta antikvarisk kvalitet i bevaringsarbeid og for å bidra til å opprettholde og videreutvikle tilgang på kompetanse. Videre er det nødvendig med sluttrapport med dokumentasjon av arbeidene for å vurdere måloppnåelse.

6.2.1 Rapportering og kontroll

Dersom Riksantikvaren fortsatt skal ha et visst styringsgrunnlag i hvordan forvaltningen praktiserer og utøver skjønn på tilskuddsområdet, må forskriften hjemle en kontrolladgang i forhold til fylkeskommunene. Dette ettersom fylkeskommunene er selvstendige og autonome enheter. Det er også for at Riksantikvaren strategisk skal kunne ha virkemidler for å sikre likebehandling og bidra til måloppnåelse i henhold til nasjonale mål. Da må det gjøres en solid vurdering av hva som må rammes inn av forskriften som styrende regelverk.

Kontroll kan både utøves gjennom egne kontrollhandlinger (f.eks. tilsyn) og i forbindelse med rapportering.

Rapportering handler imidlertid ikke bare om å ha grunnlag for å kontrollere at midler blir brukt forsvarlig og i tråd med formålet, men også om å kunne rapportere på måloppnåelse. Tilskudd er viktige virkemidler i arbeidet for å nå nasjonale mål. Det er derfor viktig at det er tilstrekkelig med samsvar mellom krav til rapportering for søker, hva Riksantikvaren skal hente inn fra fylkeskommunene og Sametinget, og styringsparametere i departementets tildelingsbrev til direktoratet i forhold til nasjonale mål. I motsatt fall kan det føre til merarbeid ved å hente inn relevant informasjon i ett eller flere ledd.

Kontrollfunksjonen må ellers vurderes i forhold til balanse mellom statlig kontroll og regionalt og politisk handlefrihet.

6.3 Retningslinjer

Fylkeskommunene og Sametinget er tydelige på at vide ordninger stiller større krav til en felles innramming og nasjonale føringer, for eksempel gjennom retningslinjer. Dette er et ansvar de ser som naturlig at Riksantikvaren har. Hensikten er å sikre lik forståelse av regelverket, som en felles ramme for å utøve skjønn ut fra regionale særpreg og politiske prioriteringer. Argumentene er også at en tydelig felles ramme vil være effektiviserende og forenkle tilskuddsforvaltningen.

Styringsmulighet	Type	Eksempel
Budsjettproposisjon	1. årlige (politiske) prioriteringer 2. øremerkinger til konkrete formål	1. Prioritering av innsatsområde eller konkrete satsninger som ikke er nevnt spesifikt i forskriftstekst, men som det kan være ønskelig å styrke 2. Øremerking av sum til å dekke merkostnader knyttet til dispensasjoner
Forskrift	Kriterier som ikke skal endre seg fra år til år, men som er forankret i lov, forskrift eller budsjettproposisjonen.	Hensyn som særlig skal vektlegges, for eksempel bevaringsoppgaver som er særlig tyngende for eier
Utlysning	Spisset (administrativ) prioritering for det enkelte året og knyttet til konkrete formål innenfor rammen av budsjettproposisjon og forskrift	- strategisk satsning knyttet til bevaringsstrategiene, for eksempel for å styrke innsatsen knyttet til ett eller flere effektmål
Retningslinjer	- innramming av praksis - begrepsdefinisjoner - avgrensninger for å sikre likebehandling og redusere uklarheter	- antikvariske merkostnader - hvilken betydning begrepene har i forskjellig kontekst (for eksempel har "sikring" ulik betydning for henholdsvis arkeologiske kulturminner og bygninger) - hvordan avgrense "vedlikehold"
Rapportering	- Sluttrapport fra tilskuddsmottaker til tilskuddsgiver - Rapportering på måloppnåelse i fylkeskommunene og Sametinget til Riksantikvaren - Riksantikvarens årsrapportering	Sluttrapport fra eier viser det konkrete resultatet av et ombruksprosjekt og beskriver hva prosjektet har ført til. Fylkeskommunenes og Sametingets tildelinger, og vurdering av resultatene, danner grunnlag for en samlet rapportering per år for hva midlene har bidratt til innenfor bevaring og bruk. Dette igjen er utgangspunkt for at Riksantikvaren rapportere på hvilken effekt tilskuddene har på innsatsområdet.

Kontroll	1. ved utbetaling og regnskap for det enkelte prosjekt 2. fra Riksantikvaren overfor fylkeskommunene og Sametinget som egne kontrolloppgaver	1. kontroll av om tilskuddet blir brukt i henhold til vedtaket 2. kontroll av fylkeskommunenes og Sametingets praksis knyttet til antikvariske merkostnader

6.3 Oppsummering av Riksantikvarens anbefalinger

Hovedanbefalinger

- Klare forskrifter er viktig for både søker og tilskuddsforvalter
- Riksantikvaren må ha hjemmel for kontrolladgang
- Begrepsavklaringer, avgrensninger og felles innramming av praksis nedfelles i retningslinjer
- Det må være sammenheng mellom nasjonale mål, styringsparametere og rapporteringskrav